

Pozsgai Zsolt

Molto Pavane

Erkel és Mahler – Játék egy részben

Szereplők:

Erkel Ferenc, 78 éves
Gustav Mahler, 28 éves

Történik:

Erkel lakásán, Gyulán, 1880 októberében

(Erkel nagy karosszékekben ül, vár. Nézi az ajtót. Oldalt pianínó, rajta kották, papírok. Csönd. Majd halk kopogás. Csönd. Kopogás újból. Erkel némán ül, néz. Lassan kinyílik az ajtó, Mahler bedugja a fejét.)

MAHLER Gustav Mahler.

ERKEL Erkel Ferenc.

MAHLER Nem Ferenc Erkel?

ERKEL Nem.

MAHLER Kopogtam.

ERKEL Nem hallottam.

MAHLER Mert nem vagyok magyar. Biztos csehül kopogtam. Azért nem hallotta, mester.

ERKEL Elképzelhető.

MAHLER Bejöhettek?

(Erkel bólint, Mahler bejön, megigazítja a ruháját.)

MAHLER Ez az egy felöltöm van. Elnézést.

(Erkel bólint.)

MAHLER Mint bizonyára tudomása van róla, Guido Adler, bécsi intendáns javasolt Pestre.

ERKEL Igen.

MAHLER Ferenc Beniczky, a pesti Operaház intendánsa hívni, aztán vezetni az Operaházat.

ERKEL Örülök.

MAHLER Beniczky úr küldött interjúra Önhöz. Az Opera intendánsa.

ERKEL Hallottam.

MAHLER Ezek szerint várt már.

ERKEL Igen.

MAHLER Nehezen találtam meg ezt a Gyula nevű várost.

ERKEL Mert messze van.

MAHLER És út sincs igazán.

ERKEL Nincs.

(Csönd.)

MAHLER Vagyis én leszek a dalszínház új igazgatója.

(Erkel bólint.)

MAHLER Úgy gondoltam, hogy ön kérdez, én pedig válaszolok.

ERKEL Igen.

MAHLER Ön kérdez?

ERKEL Szükséges?

MAHLER Nem szükséges. Magamtól is tudok beszélni. Csehországban születtem, Linz mellett kezdtem színházigazgatói tevékenységemet. Majd Ljubljanába kerültem, ott is az opera felvirágoztatásán fáradoztam, Ön nem kérdez, de én válaszolhatok, igen, Ljubljanában az opera felvirágozott működésem alatt. Majd a nagy híró

Olmütz következett, hitem szerinti munkában meggyőződéssel és teljes erőmmel a wagneri kultikus opera csillagát igyekeztem felhelyezni a meglehetősen szürke olmützi égre.

ERKEL És?

MAHLER Felhelyeztem. Biztos állíthatom, ma is ott ragyog. Wagner ragyogását amúgy sem lehet egykönnyen elhomályosítani. Gondolom, Ön is Wagner rajongója.

ERKEL Igen.

MAHLER Aztán Kassel következett. Kassel kitűnő város, a közönsége rendkívül műértő, úgy vélem, Wagner és az olasz opera méltó otthonra talált közreműködésemmel. Innen a híres lipcsei operaház, ahol volt szerencsém ismét vezetőként működni. Felteszem, Ön hallott a lipcsei Operáról.

ERKEL Hallottam.

MAHLER Innen Prágába vezetett az utam, haza. Ember térjen néha haza. Prágában az Új Német Színházban tevékenykedtem. Tevékenységem híre eljutott más tartományokban, talán Pestre is.

ERKEL El.

MAHLER A prágai Opera is megismerhette Wagner zsenialitását, és nekem ennyi már elég volt.

ERKEL Kiváló.

MAHLER Bizonyára tudja, jelentős mértékben komponálok. Csakúgy, mint ön.

ERKEL Tájékoztattak.

MAHLER Sajnálom, de eddigi pályám alatt nem hallhattam az Ön műveit.

ERKEL Én sem az önét.

MAHLER Ez azonban nem lehet gátja a kapcsolatunknak.

ERKEL Ez nem.

MAHLER Ma innen az Operaházba megyek. Beniczky intendáns úr

bemutat a társulatnak. Úgy gondolom, kellően hatásos beszédet fogok mondani, és az Önök túlságosan nemzeti színezetű operai repertoárját módomban lesz kiszélesíteni és bekapcsolni a mai zenei vérkeringésbe.

ERKEL Értem. Sok sikert hozzá!

MAHLER Úgy hallottam, ön új operán dolgozik.

ERKEL Igen.

MAHLER Ha olyan állapotba ér vele, ami már hallgatható, szívesen megteszem, kérem, üzenjen be értem! Nagy örömmel adok tanácsokat a továbbiakra nézve.

ERKEL Feltétlenül élni fogok a lehetőséggel.

MAHLER Nem egy kasseli vagy szlovén zeneszerző fordult hozzám ilyen kéréssel, és tanácsaim általában rendkívül gyümölcsözőek voltak.

ERKEL Természetesen.

MAHLER Kíván még tudni valamit?

ERKEL Nem.

MAHLER Interjú volt ez. Úgy hívják. Az Ön véleménye számít az intendánsnak. Ez ugyan nem befolyásolja a kinevezésemet, de feltétlen megtisztelő. Gondolom, jó benyomást tettem Önre...

ERKEL Igen.

MAHLER Kérem, ezt a jó benyomást közölje az intendánssal!

ERKEL Feltétlen.

MAHLER Köszönöm. Szívesen vettem volna, ha egy kávéval megkínál és hosszabban elbeszélgettünk, de látom, Ön fáradt és öreg. Öreg és fáradt, nem is kívánom tovább fárasztani.

ERKEL Itt a házban nincs kávé.

MAHLER Akkor majd a kávéházban. Nagyon örülök, hogy megismerkedtem Önnel.

ERKEL Részemről az öröm.

MAHLER Köszönöm.

ERKEL Kérem, menjen ki az ajtón, majd forduljon vissza, kopogjon újból!

MAHLER Kérem, ennek nincs akadály... csak nem értem.

ERKEL Ez nem baj.

(Csönd, Mahler zavartan áll, Erkel nyújtja a kezét.)

ERKEL A viszontlátásra!

MAHLER A viszontlátásra!

(Megindul, majd visszafordul.)

MAHLER Most akkor megint kopogjak?

ERKEL Kérem rá.

MAHLER Kérem.

(Kimegy, kis csönd. Majd kopogás.)

ERKEL Tessék!

(Mahler bedugja a fejét, majd belép.)

ERKEL Ön, felteszem, Gustav Mahler.

MAHLER Úgy van, de már...

ERKEL Erkel Ferenc vagyok. Erkel a családnemem, de mi előre tesszük, magyarok.

MAHLER Ez érdekes.

ERKEL Rajtunk kívül ezt csak a japánok teszik meg.

MAHLER Igazán?

ERKEL Vagyis rokonok lehetünk velük, nem gondolja?

MAHLER Ezen még nem...

ERKEL Erkel Ferenc vagyok, zeneszerző és karmester. Itt élek Magyarországon.

MAHLER Magyarország? Igazán?

ERKEL Ön fiatal, és rendkívül mozgalmas életet élt eddig. Nyilván nem ismerheti tevékenységemet, szakmai múltamat.

MAHLER Nos, nem volt alkalmam...

ERKEL Nyilván azt sem tudhatja, hogy gyűlölöm Wagnert.

MAHLER Valóban?

ERKEL Magyar vagyok, de a Habsburg Birodalomban születtem, és az Osztrák–Magyar Monarchiában fogok meghalni.

MAHLER Figyelemre méltó.

ERKEL 1840-ben írtam meg az első operámat. Ön hány éves volt akkor?

MAHLER Nos, én 1860-ban születtem...

ERKEL Bocsánat. Nem ismerheti. Én alapítottam meg itt 1853-ban a Nemzeti Filharmóniai Társaságot. Ön akkor hány éves volt?

MAHLER 1860. július 7-én...

ERKEL Elnézést. Figyelmetlen voltam. Közreműködésemmel alakult meg a Zeneakadémia.

MAHLER Ó, itt van Akadémia? Nem is tudtam róla.

ERKEL Van. Négy éve nyílt meg gyönyörű Operaházunk. Tetszik Önnek?

MAHLER Ó! Igen!

ERKEL Azt is én alapítottam meg.

MAHLER Úgy tudtam, a bécsi...

ERKEL Nem tudja jól. Rosszul tudja.

MAHLER Sajnálom.

ERKEL Én voltam az első zenei igazgatója, mondhatni fő-zeneigazgató.

MAHLER Igazán?

ERKEL Ezért küldték hozzám. Én itt amolyan... zenei tekintély vagyok, ha érti.

MAHLER Köszönöm, hogy erről tájékoztatott. Hálás vagyok érte. A nagy sietségben nem volt mód...

ERKEL Írtam tíz operát, egy kantátát, karműveket, kísérőzenéket, szám szerint hatszázötvenet, hangszeres műveket is természetesen.

MAHLER Azt szoktak a zeneszerzők. Hangszeres műveket.

ERKEL És zongoradarabokat.

MAHLER Azokat én is.

ERKEL És talán nem tudja, a magyar népnek van himnusza.

MAHLER Igen, ez egy új divat. A szlovénoknak is lett, pedig ilyen nép nincs is, hiszen a birodalom része,

mégis himnuszuk van. Nem is tudtam, hogy itt is...

ERKEL A himnusznak is én vagyok a zeneszerzője.

MAHLER gazán? Gratulálok, ez igazán...

ERKEL Ezt éneklük ünnepekkor. Vagy ha forradalom van.

MAHLER Itt szokott lenni forradalom?

ERKEL Előfordul.

MAHLER De most nem lesz?

ERKEL Egy darabig nem.

MAHLER Ennek örülök. Nekem nyugalom kell a munkámhoz, semmi láрма, csak a zene.

(Csönd.)

MAHLER Gratulálok az Operaházhoz. Nagyon impozáns építmény.

ERKEL Nem én építettem. Én csak megalkottam.

MAHLER Én zenekari dalciklust írtam már.

ERKEL Ez igen érdekes.

MAHLER Idén mutatták be első operámat. Lipcsében mutatták be, nos, meglehetősen sikeres volt, bizonyára hallott róla.

ERKEL Igen.

MAHLER Gondoltam. Messze eljutott a híre. Nos, meglehetősen jól hozott a konyhára. Igazából sokat kerestem vele. Sikeres volt, mondhatom. Azóta viszonylagos jólétben élek.

ERKEL Kiváló!

MAHLER Maga Csajkovszkij is ott volt a bemutatón. Maga Csajkovszkij is.

ERKEL Hallottam róla.

MAHLER Örültem neki, hogy ott van, mégiscsak egy legenda. Bár az érzelmes, avitt dallamokkal telezsúfolt zenéjét nem szeretem, ő azért mester. Akárhogy is nézzük.

ERKEL Csajkovszkij mester.

MAHLER Kismester. Ügyes kismester, nem? Szerintem az utókor hamar elfelejti.

ERKEL Nem tudom.

MAHLER Van még valami, amit el akar mondani nekem, Ferenc úr?

ERKEL Erkel. A Ferenc a keresztnévem. Ahogy önnek a Gustav.

MAHLER Igen, ez még szokatlan nekem.

(Csönd.)

MAHLER Akkor... végeztünk is... visszamennék, elfoglalom a szállásomat.

(Csönd, Erkel bólint, Mahler kicsit meghajol, elindul kifelé.)

ERKEL (váratlanul) A szállásra ne rendezkedj be! Nem lesz rá szükséged.

MAHLER Hogyan?

ERKEL Magam váglak ki ebből a városból, a hajadnál fogva húzlak végig az utcákon, mindenki szégyenére, úgy, hogy soha többet ne jusson eszedbe erre a földre lépni!

MAHLER Tudtam! Már amikor először megláttam, tudtam!

ERKEL Taknyos! Mit képzelsz, te lehetsz itt az igazgató, az én Operaházamban?

MAHLER Mondták, milyen maga! Mindenki mondta, azt hitte, meglepődtem?!

ERKEL Az én Operaházamban nem leszel igazgató, annyi tekintélyem még van...

MAHLER Semmilyen tekintélye nincs! Világosan megmondták, semmilyen!

ERKEL Egyelőre még az egyik fiam ott a vezető karmester!

MAHLER Tudom! Pocsék karmester, tegnap este volt módom rá, hogy megbizonyosodjak róla...

ERKEL A fiaim egytől egyig...

MAHLER Nem érdekelnék a fiai. Igen, erről is tájékoztattak, az Ön családja elfoglalta a város zenei életét, de ezt nem fogjuk hagyni!

ERKEL Ki nem fogja hagyni? Te?

MAHLER Sem én, sem a bécsi intendáns!

ERKEL Ez a Magyar Királyi Opera!

MAHLER Ez egy opera, ahol Wagner fogunk játszani, akár tetszik magának, akár nem.

ERKEL Ez az én nemzeti Operám! Itt magyarul fognak énekelni és játszani!

MAHLER Nem hiszem. És miért is kellene? Most is németül beszélünk!

ERKEL Mert te nem tudsz magyarul.

MAHLER Beszélhetünk csehül is, maga tud csehül? Beszéljünk csehül?

ERKEL Megelőzött már a híred, pondró, azt hiszed, nem tudok minden rólad?

MAHLER Az én hírem megelőz, valóban, mert nekem van olyan! Rólam tudják, ki vagyok!

ERKEL Linz! Linzi Opera! Azt mondd, annak a megalapítója voltál?! Linztől délre, egy koszos fürdőben, egy fából tákolt viskóban próbáltál meg működni, Bad Hall, ez a fürdő neve, igaz? Balszerencsédre kúráltattam már ott magam, ismerem a helyet.

MAHLER A múzsának elég egy fakalyiba, ha igazi mollban szólal meg az élet!

ERKEL Kihagytál egy állomást, voltál két hétig Bécsben is, de az első bemutatkozásod után úgy kirúgtak, hogy Olmützig repültél.

MAHLER Az a Bécs még nem volt felkészülve...

ERKEL Olmützben három operaénekesssel és négy zenésszel próbáltál operákat játszani, igaz?

MAHLER Nem igaz. Hat énekes volt és tizenkét zenész. Öt operát tanítottam ott be! Ötöt! Tudja, mi az?! Bizet-t játszottam, Verdit játszottam!

ERKEL Hat énekesssel, kar nélkül?

MAHLER Igen! Megoldottam. Vezényeltem, és megoldottam!

ERKEL Tombolt a közönség! A műértő közönség!

MAHLER Nem kellett ahhoz közönség. Nem is nagyon volt. A fejlődéshez kellett Olmütz.

ERKEL És aztán Kassel, ahonnan két hónap után kiutáltak, igaz?

MAHLER Maga nyomoztatott utánam?! Maga a bécsi titkosrendőrséggel nyomoztat?

ERKEL Nem, csak váltottam pár levelet a barátaimmal. Ami nem szokásom, de amikor meghallottam, hogy egy huszonnyolc éves taknyost akarnak a nyakamra hozni, körülnéztem, igaz.

MAHLER Kasselen egy műveletlen, korlátolt, fogyatékos intendáns miatt...

ERKEL Wilhelm Treiber. Tudom.

MAHLER Ezt most honnan a francból tudja? Honnan ismeri?

ERKEL Kiváló zenetörténeti munkái vannak. Nem is hallottál erről?

MAHLER Engem ez nem érdekelt!

ERKEL Ott éltél Kasselen, és nem tudtad, ki az intendánsod?

MAHLER Mi? Treiber? A munkáit... de nem tudtam, hogy a Treiber az a Treiber...

ERKEL Nem is nagyon volt rá idő, hogy megtudd, mert onnan is kiraktak, mehetél a lipcsei operába...

MAHLER A lipcsei opera az egyik legszínvonalasabb német társulat, és oda hívtak! Hívtak! Hatéves szerződésem volt velük!

ERKEL Meddig voltál ott?!

MAHLER Ne tegezzen! Hallja, ne tegezzen!

ERKEL Meddig voltál ott? Amíg ki nem derült a viszonyod a híreske szopránnal, Johanna Richterrel?

MAHLER Na, ezt most honnan?! Hé! Ezt most...

ERKEL Itt is volt próbaéneklésen.

MAHLER Mi? Magánál?

ERKEL Szorgalmas szoprán. Szeret próbaéneklésekre járni.

MAHLER Megööm, ha egyetlen rossz szót is mer szólni Johannáról, megértette? Én neki írtam az első dalciklusomat!

ERKEL És? Tehet ő róla? Hogy rosszszak?

MAHLER Maga nem is hallotta!

ERKEL Egy Wagner-őrült ne írjon dallamos dalciklusokat, akkor sem, ha egy korosodó szoprán az ágyékába nyomja a testét!

MAHLER Ezt ismétlje meg!

ERKEL Nem ismétlem, nem volt olyan jó. És amikor hazakullogtál segédkarmesternek Prágába, kiderült, hogy pár év elég volt ahhoz, hogy végképp elfelejtsenek, kezdhettél mindent előlről.

MAHLER Aztán én vezényeltem először a *Ringet*! Én! Lipcsében!

ERKEL Mit kell Wagneren vezényelni?!

MAHLER Hatalmas siker volt Lipcsében!

ERKEL Miért vezényelted te? Mert meghalt a betanító, Arthur Nikisch.

MAHLER Meghalt, igen, és? Tehetek róla? Nem. Ajánlkoztam, hogy folytatom a betanítást! És nagy siker volt, igen, felmutathattam Wagnert, végre felmutathattam a mestert!

ERKEL És a zenekart is, amelyik a bemutató után nem volt hajlandó tovább dolgozni veled!

MAHLER Most ezt meg honnan? Honnan?

ERKEL Két tanítványom van abban a zenekarban. Közölték, hogy ezzel az idegbeteg Mahlerrel nem hajlandóak tovább dolgozni.

MAHLER Rossz zenészek voltak. Jól játszották akkor a *Ringet*, mert én tanítottam be nekik, azt jól játszot-

ták, miattam, de utána visszasüllyedtek a tehetségtelenségükbe. Így volt.

ERKEL Mi volt a címe az operádnak?! Amit ott bemutattak?

MAHLER Ezt nem tudja, nem?...

ERKEL Hallani akarom.

MAHLER A *Három Pintos*! Óriási siker!

ERKEL Ki írta azt az operát?

MAHLER Én!

ERKEL Nem!

MAHLER De!

ERKEL Weber írta. Akinek az unokájával henteregtél Lipcsében, és megszerezted tőle Weber befejezetlen operáját.

MAHLER Nem „befejezetlen”! Az csak egy töredék volt, töredék!

ERKEL De abból írtad az operádat.

MAHLER Tovább gondoltam, igen. És nem henteregtem az unokával, hanem megmutattam neki egy művet, és ő azt mondta, igen, Mahler legyen az, aki befejezi nagyapám művét! Így történt!

ERKEL De Weber kottája az átírást követően elveszett.

MAHLER Leégett a házuk és elégték a kották, igen, de szerencsére én már akkor kész voltam az operával.

ERKEL Milyen szerencse! Vagyis hat évet írtál alá Lipcsében. Meddig voltál ott?

MAHLER Majdnem három hónapot.

ERKEL És aztán Ljubljana.

MAHLER Elég volt, nem beszélgetek magával tovább.

ERKEL A híres szlovén Opera.

MAHLER Ne gúnyolódjon!

ERKEL Nincs is ilyen, hogy szlovén Opera.

MAHLER Én megteremttem volna, ha hagyják!

ERKEL De nem hagyták.

MAHLER Majd még visszahívnak. Majd még örülnének nekem.

ERKEL Nem fognak visszahívni. Ahogy ide sem. Mennyit időt töltöttél az eddigi állomásaidon? Átlag három hónapot?

MAHLER Volt, hogy egy évet...

ERKEL A téli szünettel együtt, tudom.

MAHLER Ezt én nem hallgatom tovább!

ERKEL Nem is kell. Itt ha kimégy a házból, jobbra, az utca végén van egy kávéház. Ott igyál meg egy kávé, és minél előbb hagyd el az országot!

MAHLER Ég Önnel!

ERKEL Viszont.

(Mahler dühösen kimegy. Csönd. Aztán kopogás.)

ERKEL *(kiszól:)* Mondom a házból ki, és jobbra.

(Mahler bejön.)

MAHLER Kopogtam.

ERKEL Hallottam.

MAHLER Azt kell mondani, szabad.

ERKEL Nem mondom.

MAHLER Különösen olyan embernek, akinek szüksége van rám.

ERKEL Nekem nincs szükségem rád.

MAHLER Azt hiszi, én nem tájékozódtam? Ha olyan jól megy a fiaival az Operaháza, miért kerestek meg engem, miért?

ERKEL Nem tudom, de ezért még fejbe verek pár embert.

MAHLER Mert magának már leáldozott, vége. A fiai pedig képtelenek folytatni azt, amit maga elkezdett. És mit kezdett el? Ki maga egyáltalán? Egy név, még az sem rendes, fordított név!

ERKEL Elég! Takarodjon innen!

MAHLER Megkerestek, hogy a maga Operáját nemzetközivé tegyem. Hogy híre legyen Európában, ezért kerestek meg, és én ezt a munkát el is végzem!

ERKEL Kötve hiszem.

MAHLER Mert a maga zenéje két bérlet közönségén kívül senkit sem érdekel.

ERKEL Azt mondtad, nem is ismered a zenémet.

MAHLER Nem, de ismerem a témáit. Miféle témái vannak, mi? Tessék, kiírtam az operáit, még leírást is kaptam róluk... *Báthori Mária, Hunyadi László, Bánk Bán, Sarmolta, Brankovics György* – kik ezek?

ERKEL Azt neked nem kell tudnod...

MAHLER Ezzel akar Ön európai operát létrehozni? Miért nem ír nagy témákat, mint Verdi vagy Wagner, vagy valami rendes szerző, akik az egész emberiség történelmét akarják feldolgozni. Tessék! Írt maga egy *Aidát* vagy *Klepoátrát*, vagy valamit?

ERKEL Én a magyar nép történelméből...

MAHLER A magyar nép történelme senkit sem érdekel. Megpróbálta eljuttatni ezeket az operákat Párizsba is, igaz? Mi történt.

ERKEL Nem sikerült...

MAHLER Bécsbe még talán, de azt is csak azért, mert a bécsi udvar fel kívánja mutatni, hogy támogatja az Ön népe kultúráját, szintiszta politikai okokból.

ERKEL Párizs azért nem sikerült, mert nem volt pénzem a kottákat lemásoltatni, érted?! És most azonnal...

MAHLER Nincs olyan, hogy nemzeti zene! Nemzeti opera, érti? Maga nem hallotta meg az idő szavát!

ERKEL De. Most is azt hallgatom. Rosszul is vagyok tőle.

MAHLER És hogy alkot maga, mi? Az utóbbi időben, hogyan, mi?

(Erkel nem szól, csak dühösen néz.)

MAHLER Ül a magaslaton, körülötte a fiai, és írják együtt az operákat! Mindenki tudja, hogy egyedül képtelen befejezni akár csak egyet is!

ERKEL Mert a fiaim tehetségesek. Segítenek.

MAHLER Nem segítenek, kénytelenek végrehajtani az utasításokat. Különb en éhen halnának, hiszen maga csak akkor támogatja őket pénzzel, ha kizárólag Önnek dolgoznak.

ERKEL Ez nem igaz!

MAHLER Maga képes feláldozni a fiai életét, csak azért, hogy maga ragyoghasson a színpadokon és hangversenytermekben! Maga egy zsarnok, mindenki tudja. Rájuk telepedett, pedig lehetne saját életük, saját műveik, ha annyira tehetségesek. Nemcsak a fiai! Mária! Ő lehetne az első igazi zeneszerző, aki nő, igaz? De ez sem fog megvalósulni soha!

ERKEL Nem akadályoztam meg...

MAHLER Maga már most itt a zenei élet nagy öregje, a nagy varázsló, miért nem engedi el őket, miért? Mert akkor nincs több bemutató, igaz? Ha ők nem dolgoznak magával, akkor vége Ferencnek, igaz?

ERKEL Erkel! Erkel! A Ferenc utána jön...

MAHLER Maga lehet, hogy nagy nemzeti szerző lesz, de úgy, hogy a fiairól senki sem fog tudni többé!

(Csönd.)

ERKEL Ők... mindent értem... szeretetből...

MAHLER Azt hiszi, nem tudom, kit hívtak ide előttem? Felix Mottlot, a valóban tehetséges német karmestert.

ERKEL Kibirhatatlan alak volt.

MAHLER Mennyi ideig maradt itt? Talán két hónapig? Ő, aki felvirágoztatta a német operákat, idejött, és két hónap múlva elmenekült, maga miatt menekült el, rá akart telepedni... én nem fogok elmenekülni, érte?! Én itt maradok. Az Operaházból pedig kivágom a maga rokonait, mert csak jót teszek velük. Írjanak maguktól műveket, vonuljanak el dühösen.

ERKEL Mottl jó karmester...

MAHLER Nocsak!

ERKEL De csupa idegent... csupa idegent akart idehozni...

MAHLER Ez egy birodalom. Magyarország egy birodalom része. Nem idegenek.

ERKEL Ez nem egy birodalom része. Ez egy ország, Magyarország.

MAHLER A zenében nincsenek országok.

ERKEL Azok nincsenek. De vannak nemzetek. Az én zenémben ott van az egész nemzet lelkiismerete, és ha most azonnal nem taksz el innét...

MAHLER Összeírtam a maga utóbbi sikereit... Tessék: *Névtelen hősök*. Opera. Hány előadást ért meg?

ERKEL Hatot.

MAHLER Négyet. Hazudtak magának még kettőt. Négyet, azt is félházzakkal. Majd *István király*. Az nemrég volt. Ez egyébként érdekel. Szent Istvánt ismerik még az illírek is. Maga ezt is képes volt elrontani. Hány előadást ért meg, hányat?

ERKEL Bemutattuk... szép volt...

MAHLER Senkinek nem kellett. Különb en is, ezt is a fiai írták, nem is maga.

ERKEL Segítettek... csak segítettek benne...

(Elhallgat, néz maga elé. Mahler közelebb lép.)

MAHLER Rosszul van? Hívjak valakit?

ERKEL Senkit se hívj ide! Ha ez azért... mert el kell pusztulnom, pusztuljak el... ha téged azért küldtek, akkor teljesítsd be a küldetésed...

MAHLER Küldhettek orvosért...

ERKEL Benne van... minden zenében ennek a nemzetnek minden lélegzetvétele... igaz, hogy ezt csak mi halljuk, ezt a lélegzetvételt csak mi halljuk belül, talán senki más... igaz. És jól is van ez így. Az *István* nem jó opera, igaz. De a *Bánk* jó. Az sikerült. Nem egy Weber... de jó... és azt még egyedül... el kellett volna zavarnom a fiaimat, talán valóban. És megdögleni a *Bánk bán* után.

MAHLER Dehogy, amit maga létrehozott...

ERKEL Fogd be a szád! A *Brankovics* jó... majd egyszer valaki jön, és úgy adja elő... ahogy mindig is szerettem volna. Én nem tudtam... nem tudtam rendesen betanítani és elvezényelni. Nem a kottát láttam soha... hanem azt az élményt akartam felidézni, amit akkor éreztem, amikor írtam... ez nem jó. A *Dózsa*... igen, a *Dózsa* is sikerülhetett volna, de a fiaim elrontották, azt akartam, hogy alkossanak, dolgozzanak, tanítsam őket, legyen én a mesterük, nem jó, az apa ne legyen mester, mester csak idegen lehet, igazi mester csakis idegen... Csajkovszkij, mondod... a kismester... te hülye vagy, fiam, Csajkovszkijnál nincs nagyobb mester, nyomába sem ér a te német Wagnered, Csajkovszkij a közös eredet, mindenféle nemzet és nép közös eredete. Néha felzavarom itt a gyulai zenészeket, és játszatom velük éjjel, hajnalban. Megfizetem őket, már ha tu-

dom, egész életemet nyomorban éltem, de őket néha megfizetem, játsszák. Rossz zenészek, de Csajkovszkijt jól játsszák, vagy csak én hallom belülről jónak, nem tudom, nem is érdekel, itt ülnek a szobámban és játszanak. Én pedig néha sírok, annyira tehetségtelennek érzem magam mellette. És talán így is van ez. Csak tudod, fiam, az ember néha hisz másoknak. Tudom, ez baj, de néha megteszem. Te félsz a forradalmaktól, én őrzöm magamban az egyetlen tiszta és szent forradalmat... semmit sem tudsz róla, a hülye német nevelőid elhallgatták előled, itt volt egy forradalom, tudod? Nekem nem volt benne részem, kevés részem volt, ha csak annyi nem, hogy volt egy este, amikor egy német fércmű helyett az utcáról beözönlő emberek a Nemzetiben az én *Hunyadi László*mat akarták hallani. Egy barom német bohózat helyett azt az operát, amit még én... látod, azt valóban én komponáltam, minden hangjegyében ott van a teljes életem. Te nem tudod, ki az a Hunyadi László, és ez nem is fontos. Te ezt nem élheted át sohasem. Szólt az opera, az áriák, és ott ültek azok, akiknek valóban írtam. Soha nem fogod megérteni, mit éreztem akkor. Igen, ott is el lehetett volna pusztulni. Téged pedig most azok hívtak ide, akik a mi nagy „kiegyezésünk” után a német, az európai kultúrát akarják kizárólagossá tenni. Én nem egyeztem ki soha, én ebben nem vehetek részt. Szépen, csendben beleöregedtem ebbe a nemzetbe. Belebújtam ebbe a nemzetbe. Nem látok ki belőle. És nem is akarok. Jó itt. Egyezzen ki, aki akar. Én csak magammal akartam kiegyezni, egész

életemben magamban – és a végére rájöttem, felesleges. Nincs kiegyezés önmagunkkal. Nem kell. Nem lehet. Felneveltem sokat, sok kis kiegyezést. Három fiú, egymás után. Nem láttam ki belőlük. És akkor jött egy leány. Ilona. Meghalt. Tizennégy éves volt. Bele-rokkantam. Nincs ilyen, nem lehet. Ember ne temessen el gyermeket. Ez egy rossz rend. Rossz sorrend. Disszonancia. Mint Wagnernél. És meghalt még egy fiam, Ferenc. Halott fiú. Nincs már. Beteg volt? Vagy menekülni akart előlem... menekülni akart a kiegyezés elől... te nem tudod, mi mit érzünk erre a szóra, talán így németül nem is hangzik sehogy... a fiaim, akik élnek, őket én kényszerítettem a kiegyezésre. Rosszul tettem, igazad van. Nincs kiegyezés. El kellett volna zavarnom őket. Bécsbe, Berlinbe, a te Ljubljanádba, Lipcsébe, akárhová, hogy olyanok legyenek, mint te. Öntörvényűek, önfejúek, európeérek.

MAHLER Én sem a zenét írom. Engem ír a zene.

ERKEL Ezt is loptad. Ezt sem a tied, Liszt mondta ezt is. Ő lesz valaki, látod, Liszt igen. Őt szeretem. De megközelíthetetlen. Ő nem jön ide, beszélni velem. Nem akar. Ellenség, azt mondják. Erkel és Liszt. Pedig Liszt elvezényelte a *Hunyadi-nyitányt* Bécsben, mert azt akarta, hogy mutassák be az operát. Az én operámat. Pedig ő nem is szereti a műfajt. Én pedig vártam Liszt újabb és újabb műveit. És ahol lehet, bemutattam. Pedig nem barátom, nem dolgozom vele. Ő sem velem. Egymás műveit játsszuk. De az nem barátság. Kötelesség. Látod, ezt szeretem. Ez rendben van.

(Csönd, Mahler hallgat.)

ERKEL Egyedül vagyok. Régóta. Feleségem sem bírta ezt a zsarnokságot, jól mondod, zsarnok voltam. Az is vagyok. Így is döglöm már meg. Közel lehet. Legutóbb írtam valamit... és észrevettem benne Wagnert. Üzentek. Wagner üzent, menjek már a francba! Ennyi volt. Ennyi élet volt a tied. Az már egy másik, amit most írsz. Fejezd be! Elmehetsz.

MAHLER Ez a pianínó rendesen fel van hangolva?

(Erkel csak felnéz rá.)

MAHLER Jól van, nem kell mindjárt harapni. Leopold Sauer! Prága...1848... nem akkor volt a forradalom itt? Ez aztán a pianínó... cseh... prágai. Mint én. Én is lehetnék pianínó. Nemzeti pianínó.

ERKEL Azon csak én játszhatok!

(Mahler nem törődik vele. Leül mögé, elkezd játszani az A-moll zongoránygyes egyik részletét. Erkel először dühösen tápászkodik fel, de megáll, és a dühe érdeklődésbe megy át. Hallgatja a fiú játékát. Majd lassan odamegy hozzá. Mellé ér. Mahler játszik. Erkel odahúz egy másik széket, leül mellé. Mahler befejezi a tételt, ránéz Erkelre. Erkel is játszani kezd. A Magyar ábrándok egy részletét. Mahler érdeklődve figyel, láthatóan nagyon élvezi a zenét. Erkel befejezi, felnéz. Mahler ismét játszani kezd. Most már mintha Erkel is mosolyogna. Nem biztos. Lehet, hogy csak megtévesztő módon esik arcára a fény. Játsszanak. Aztán vége. Utolsó hang. Ülnek, néznek maguk elé.)

VÉGE